

Lessuggesties

bij zes bekroonde boeken in 2015
en vier topboeken

Sneeuwitje breidt een monster

Annemarie van Haeringen tekst en illustraties

De krijtjes staken

Drew Daywalt tekst Oliver Jeffers illustraties

Is er dan niemand boos?

Toon Tellegen tekst Marc Boutavant illustraties

Bruno wordt een superheld

Håkon Øvreås tekst Øyvind Torseter illustraties

De duik

Sjoerd Kuyper tekst Sanne te Loo illustraties

Hoe ik per ongeluk een boek schreef

Annet Huizing tekst

De tuin van de walvis

Toon Tellegen tekst Annemarie van Haeringen illustraties

Mooi boek

Joke van Leeuwen tekst en illustraties

Superjuffie in de soep

Janneke Schotveld tekst Annet Schaap illustraties

Spijkerzwijgen

Simon van der Geest tekst Karst-Janneke Rogaar illustraties

Geschreven door de redactie van BOEKIDEE
van het opgeheven tijdschrift LEESGOED in opdracht van KUNST VAN LEZEN.
De redactie heeft naast de bekroonde boeken vier topboeken uitgekozen.
Dit zijn boeken van een populaire kinderboekenschrijver.

Zilveren Penseel

Sneeuwitje breit een monster

Annemarie van Haeringen tekst en illustraties

Leopold 2014 • € 13,99 • ISBN 978 90 258 6660 0

Sneeuwitje is een witte geit die graag sokken breit, geitenwollen sokken. Maar op een dag heeft ze zin in iets anders en breit ze kleine geitjes. Als mevrouw Schaaap haar werk komt afkeuren, raakt Sneeuwitje de draad kwijt en breit ze een wolf. Die eet mevrouw Schaaap op met huid en haar. Maar hoe ontkomt Sneeuwitje zelf aan de wolf? Ze breit een tijger. Maar nadat de tijger de wolf heeft verslonden, ligt hij likkebaardend voor de breikast, te wachten op een mals geitje. Sneeuwitje zal slim moeten zijn om zichzelf te redden uit de klauwen van de tijger.

- Groep 1-2 (NL) / Kleuters (B)
- A / Vanaf 5 jaar
- Trefwoorden: fantasie, sprookjes, breien, geitjes
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Introductie

Verzamel een aantal sprookjes(prenten)boeken en leg deze in de leeshoek. Lees af en toe, op verzoek, een sprookje voor.

Tips:

- DE VERHALEN VAN DE SPROOKJESVERTELLER VAN Thé Tjong Khing. Meerdere delen en uitgegeven bij Gottmer.
 - MIJN MOOISTE DIERENSPROOKJES KIJKBOEK en MIJN SPROOKJESKIJKBOEK van Hilde Vandermeer. Davidfonds/Infodok.
 - ROODKAPJE EN ANDERE SPROOKJES van Lucy Cousins. Leopold 2009
 - En andere leuke sprookjes(prenten)boeken.
- Zie voor meer tips op de Leesplein.nl:
http://www.leesplein.nl/PB_plein.php?hm=3&sm=1&query=sprookjes&submit=.

Pak SNEEUWWITJE BREIT EEN MONSTER erbij en toon de leerlingen de voorkant van het boek. Wat zien ze? Waar gaat het boek over denken zij? Is het een spannend boek? Wat doet de geit in de rechterbovenhoek?

2. Voorlezen

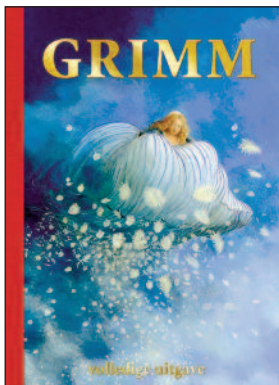
Lees na deze introductie het fantasierijke prentenboek in een keer voor. Lees het, op een ander moment, nog een keer voor en praat met de kinderen over de tekst en het verhaal. Sneeuwitje breit geitenwollen sokken voor iedereen. Wat zijn dat voor sokken? Hebben de kinderen een idee? Waarom heten deze sokken zo? Laat via het digibord voorbeelden zien van geitenwollen sokken. Zoek voor voorbeelden op Google-afbeeldingen met als trefwoord: geitenwollen sokken. Weten de kinderen wat breien is? Hebben ze (groot)ouders die breien? Benoem voorbeelden met de leerlingen wat je allemaal kan breien. Wie heeft een gebreide trui, das, muts? Wie heeft deze gebreid? Mevrouw Schaaap is niet zo aardig tegen Sneeuwitje over haar breiwerk. Waarom doet ze zo onaardig? Wat is een broddelwerk? De tijger staat

likkebaardend voor de kast. Wat is likkebaarden?
Kunnen de kinderen dat ook?
Is het een spannend boek? Wat vinden de kinderen?
Het verhaal loopt gelukkig goed af, toch?

3. Sprookjes

Het verhaal draagt verschillende sprookjes-elementen in zich. Herkennen de kinderen deze? Welke sprookjes kennen de leerlingen? Aan wat voor sprookjes doet SNEEUWWITJE BREIT EEN MONSTER denken?

- SNEEUWWITJE
- DE WOLF EN DE ZEVEN GEITJES
- ROODKAPJE EN DE WOLF

Lees de verhalen voor. Dit kan digitaal via http://www.grimmstories.com/nl/grimm_sprookjes/favorites. Maar leuker is uit de 'DIKKE GRIMM', vertaald door Ria van Hengel, met prachtige illustraties van Charlotte

Dematons. Lemniscaat 2005.

4. Vingerhaken en breien

Sneeuwwitje's grootste hobby is breien. Dit is nog wat teveel gevraagd van kleuters, maar vingerhaken kunnen ze vast wel! Verzamel een partij (dikke) wol en ga aan de slag met vingerhaken. Probeer een zo lang mogelijke draad te vingerhaken. Punniken met ouderwetse wasknijpers kan ook: <http://jufpollewop.blogspot.nl/2012/08/knutselen-met-ouderwetse-wasknijpers.html>.

En breien met een breivork is ook een mogelijkheid: <https://www.pinterest.com/pin/42488654607040235/>.

Wat staat er allemaal op de tafel?

5. Monsterhaakwerk c.q. breiwerk

Zoek een duidelijke tekening van een monster. Vergroot bijvoorbeeld een van de monster-tekeningen op <https://www.pinterest.com/pin/>

[432416001692992004/](https://www.pinterest.com/pin/432416001692992004/). Of teken het monster na uit het boek. Voorwaarde is dat de lijnen duidelijk zijn. De kleuters lijmen nu de gehaakte draad uit suggestie 4 op de lijnen van het monster. En zie een gebreid/gehaakt monster. Een andere optie is een van de andere dieren die in het boek voorkomen: geit, schaap, wolf, tijger, krokodil. Hang alle monsters in de klas.

6. Nog meer sprookjes

Het boek ROODKAPJE WAS EEN TOFFE MEID: STOERE SPROOKJES OM TE RAPPEN is een leuk boek om als

afsluiting te gebruiken. In dit boek worden zeven sprookjes op een creatieve en humoristische manier opnieuw beschreven, en gerapt. Lees/rap de

sprookjes ROODKAPJE, SNEEUWWITJE EN DE WOLF & DE ZEVEN GEITJES voor. Gebruik ook de bijgeleverde cd waar de sprookjes op staan gerapt door rapper Benaïssa Linger. Zie ook op YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=M3kR38Me5BQ>. Wat vinden de kinderen van deze versie van de sprookjes?

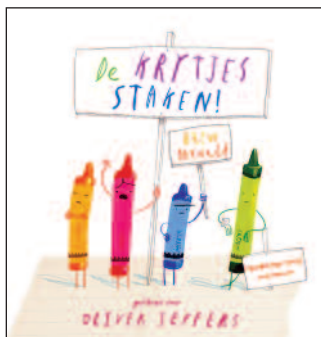
ROODKAPJE WAS EEN TOFFE MEID: STOERE SPROOKJES OM TE RAPPEN, Marjet Huiberts (tekst), Wendy Panders (illustraties), en Benaïssa Linger (cd). Gottmer 2010.

Zilveren Penseel

De krijtjes staken

Drew Daywalt tekst Oliver Jeffers illustraties

De Fontein 2014 • € 17,50 • ISBN 978 90 261 3675 7

Teun wil een tekening maken. Hij neemt zijn kleurkrijtjes uit zijn tas maar vindt enkel een stapel briefjes. De krijtjes zijn weg! Elke kleur schreef een persoonlijk briefje aan Teun: Paars Krijtje is het beu om buiten de lijntjes gekleurd te worden, Wit Krijtje voelt zich soms overbodig, Roze Krijtje vraagt zich af wanneer Teun eens een roze cowboy of dinosaurus gaat tekenen en Huidskleur Krijtje durft de doos niet uit omdat Teun zijn papiertje eraf heeft gepulkt en hij

nu helemaal bloot is... Zo heeft elk kleurtje iets om ontevreden over te zijn. Teun maakt een grote kleurige tekening en hoopt dat al zijn krijtjes daar gelukkig mee zullen zijn.

- Groep 3-5 (NL) / Leerjaar 1-3 (B)
- A / Vanaf vier jaar
- Trefwoorden: tekenen, kleuren, brieven, conflict, diversiteit
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Kleuren: associatiespel en kringgesprek

Breng verschillende boeken over kleuren mee naar de klas en stal ze uit. Inspiratie vind je op dit pinterestbord: <https://www.pinterest.com/pluizuit/kleuren>. Speel een kleurenassociatiespel. Vertrek telkens vanuit een andere kleur en laat de kinderen het eerste dat in hen opkomt zeggen. De volgende bouwt verder op de vorige associatie. Ga zo de klas rond. Bijvoorbeeld: Groen doet me denken aan... gras. Gras doet me denken aan... voetbal. Doe dit met enkele kleuren. Hou daarna een kringgesprek: Wat is je lievelingskleur? Zijn er jongens- en meisjeskleuren? Wat is de kleur van de liefde? Welke kleur heeft pijn? Welk gevoel krijg je van groen? Hoe ruikt blauw? Hebben kleuren geuren? Hebben geuren kleuren? Lees het volgende gedicht voor van Bas Romp uit BINNENSTE BUITEN (Holland):

GEKLEURDE GEUREN

Soms hebben geuren kleuren.
Neem bijvoorbeeld mij nou:
Na een bad ruik ik licht blauw.

Roze geurt mijn tante,
rood ruik ik als ze me zoent.
Groen hangt om geraniums,
oranje om een gepoetste schoen.

Paars snoof ik eens op
toen ik naast een opa stond.
Wie een toverbal eet ademt
gekleurde wolkjes in het rond.

Uit een doos kleurpotloden
komen ongelogen
honderd kleine regenbogen.

Nog meer ideeën rond gekleurde geuren in
WETEN WAAR DE WOORDEN ZIJN van Mariet Lems.
Saam 2013. Voor groep 1 t/m 3 vanaf blz. 47 en
voor groep 4 t/m 8 vanaf blz.141.

Houd het beeld van de regenbogen uit de doos kleurpotloden vast. Introduceer het boek DE KRIJTJES STAKEN. Wat als op een dag de kleuren uit je potloden verdwenen zijn? Of de potloden zelf verdwenen zijn? Wat is 'staken'? Waarom zouden de krijtjes staken? Lees het boek voor.

2. Conflicten

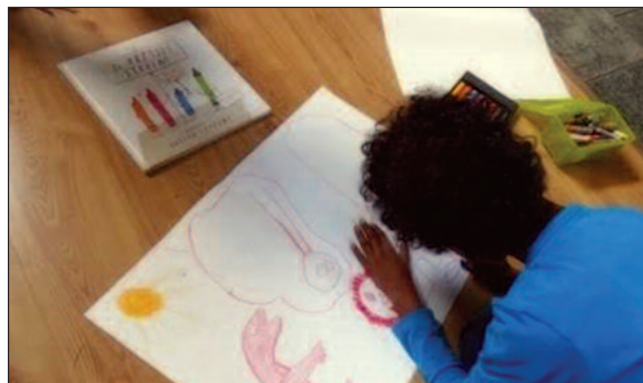
Vraag na het lezen van het boek wie nu gelijk heeft: het gele of oranje krijtje? Wanneer kleurt de zon geel? Oranje? Hoe zouden geel en oranje het kunnen bijleggen? Tot welk compromis zouden ze kunnen komen? Wat doet Teun om al zijn krijtjes tevreden te stellen? Hoe slaagt hij hierin? Teun luistert goed naar de klachten. Hij neemt zijn krijtjes en hun klachten serieus. Hij durft zijn oude gewoontes los te laten door onconventioneel zijn tekening in te kleuren. Hoe gaan de kinderen in je klas om met conflicten? Breng de zes boekjes mee uit de reeks GEWELD? VOOR GEEN GELD! van Sylvie Girade. Cego 2003. Bespreek met de klas hoe deze conflicten opgelost kunnen worden. Trek dit ook open naar eventuele conflicten in de klas.

3. Huidskleur

Bekijk de kleur van het huidskleurkrijtje. Heeft elke huid de kleur van dit huidskleurkrijtje? Vergelijk de huidskleur van de kinderen in uw klas. Laat hen de armen naast elkaar leggen en rangschikken van donker naar licht, of omgekeerd. Laat de kinderen namen voor elke huidskleur verzinnen: karamel, koffie met melk, varkentjesroze, melkchocolade, perzik, ...

Bekijk ook het fotoproject van Angelica Dass: <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/03/15/braziliaanse-fotografe-wil-elke-huidskleur-ter-wereld-vastleggen>. Laat elk kind zijn of haar huidskleur opspeuren. Waarom koos de illustrator voor deze kleur als huidskleur, denk je? Toon een foto van Oliver Jeffers <http://www.oliverjeffers.com> en bekijk zijn huidskleur... Laat elk kind in zijn kleurpotlodendoos op zoek gaan naar zijn of haar huidskleurkrijtje. Breng ook het boek THE COLORS OF US van Karen Katz mee naar de klas of bekijk het hier: <https://www.youtube.com/watch?v=9PwCkX59WBo>. Wie graag nog verder werkt rond dit thema: Foyer werkte met ICO PRONTO kant en klaar lesmateriaal uit: http://www.foyer.be/?page=sommaire&modal=article&id_article=8815&lang=nl&ztr=29&nouv.

4. Schrijfpdracht

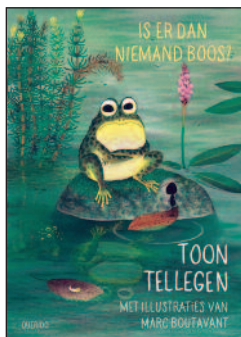
Wat is je lievelingskleur? Welke kleur gebruik jij het meest? Wat zou je lievelingskleur naar jou schrijven? Laat de kinderen een briefje van hun lievelingskleur schrijven zoals de krijtjes van Teun. Laat hen er ook een illustratie bijmaken en bundel deze brieven tot een klassenkleurenboek.

Zilveren Palet

Is er dan niemand boos?

Toon Tellegen tekst Marc Boutavant illustraties

Querido 2015 • € 15,99 • ISBN 978 90 451 1688 4

De dieren in het bos zijn boos. De olifant is boos op zichzelf, omdat hij steeds maar weer in bomen klimt (en er weer uitvalt). De klipdas is boos op de zon, omdat die elke dag zomaar verdwijnt. En de spitsmuis is boos op de eekhoorn, omdat die maar niet boos op hém wil worden. Maar op een dag is alle boosheid weg. Stampvoeten, schreeuwen, knarsetanden, niets lukt meer. Hoe moet dat nu verder?

Een bundel met 12 verhalen over Eekhoorn en de andere dieren in het bos.

- Groep 3-8 (NL) / Leerjaar 1-6 (B)
- Zelf lezen vanaf 9 jaar
- Trefwoorden: boos in allerlei variaties
- Lessuggesties: Mariet Lems

1. Het boek: lekker boos

De dierenverhalen van Toon Tellegen worden over het algemeen door volwassenen gelezen. Veel leerkrachten vinden de verhalen voor kinderen te moeilijk. Een gemiste kans. Kinderen kunnen heel goed de fijne nuances en de onderkoelde humor in de verhalen aanvoelen. De boosheid die in allerlei variaties wordt beschreven, is herkenbaar en aanleiding voor een filosofisch gesprek en een schrijfpdracht. De verhalen dateren van 2002. Deze nieuwe uitgave is rijk geïllustreerd; de kleuren passen perfect bij de uitgebeelde emoties. Alle dieren hebben een eigen karakter. Kortom, hét boek om de klas binnen te halen.

Uit de pers:

‘Prachtig [...] zó illustreer je weemoed!’ – *Jury-rapport Zilveren Palet 2015*.

‘De filosofische dierenverhalen zijn toegankelijker dan ooit’ – *NRC Handelsblad*.

2. Boos, boos, boos

De klipdas wil in hoofdstuk 1 niet dat de zon ondergaat. Hij is boos op de zon. Stel vragen: Hoe komt het dat hij boos en verdrietig is? Zou hij niet boos worden als hij wist hoe de natuur in elkaar zit? Ken je dat soort boosheid van vroeger toen je minder wist: boos omdat je naar bed moest en de grote mensen op mochten blijven. Boos nu omdat de poes dood gaat, opa ziek is. Het is een soort machteloze boosheid, terwijl je weet dat je er niets tegen kunt doen. Niets? Praten en schrijven helpen enorm. Vraag de leerlingen om boze momenten op papier te verzamelen die ze zich herinneren van korter of langer geleden. Ze kiezen er een en beschrijven het moment. Hoe kwam het? Wat gebeurde er? Wie deed wat? Hoe eindigde het? Verzamel de verhalen, laat illustreren en maak een eigen klassenboosboek.

3. Praten en schrijven

Omdat het te ver voert om bij elk hoofdstuk een les te schrijven, volgen hier korte tips.

- De olifant – over dingen die je wil doen maar niet mag. Over het stemmetje in je hoofd dat waarschuwt, maar waarnaar je niet wil luisteren.

■ De aardworm en de tor – over elkaar overtroeven in boos zijn. Hoe ziet beetje boos, boos, erg boos, verschrikkelijk boos, het allerboos eruit? Wat kun je allemaal doen om je boosheid duidelijk te maken zonder het woord boos uit te spreken? Laat zien in mimiek en handelingen, zoals stampvoeten e.a. Elkaar aanraken mag niet!

■ Het aardvarken – Wat doe je om van je boosheid af te komen?

■ De muis – Verzamel voorwerpen en lappen stof die met verschillende soorten boosheid verbonden kunnen worden. Ook bij ergernis, weemoed, verdriet.

■ Egel – Wanneer ben je vrolijk, wanneer verdrietig? Waarom? Schrijf op een briefje waarop, op wie je boos bent. Wacht op een stormachtige dag. Geef je boosheid mee aan de wind.

■ Spitsmuis – over iemand boos willen maken die het maar niet wordt. Waarmee krijg je ouders, juf, anderen boos? Wie wordt in je omgeving snel boos? Wie juist nooit? Hoe ervaar je de ander die boos op je is? Hoe loopt het af?

■ Het nijlpaard en de neushoorn – de dieren komen elkaar tegen en gaan niet voor elkaar opzij. Ze zouden boos kunnen worden maar besluiten dat niet te worden en er een gezellige boel van te maken. Hoe kun je boos zijn op elkaar oplossen?

■ De eekhoorn en de mier – kun je van verdrietig zijn boos worden en andersom? Wat is het verschil? Wat heb je liever? Wie heb je ermee?

■ De pad – over manieren om je boosheid de baas te worden. Kinderen kiezen een manier, tekenen, schrijven en laten die manier aan elkaar zien/lezen.

■ De tor en de krekkel – lees het verhaal voor en laat de leerlingen meespelen. De draai om de oren doen ze alsof.

■ De verdwijning van de boosheid – verzin momenten waarop niemand boos is. Maak een tekening van zo'n moment. Hang die op om naar te kijken als je weer een keer erg boos bent. Schrijf er een woord bij van boosheid, kras het door en lach erom.

4. Boosheid: niet vertellen maar vertonen

Het is de kunst om in een verhaal niet te zeggen: Hij is boos, maar om het woord niet te noemen, en in woorden te laten zien dat iemand boos is.

Schrijfopdracht: Beschrijf je gang van huis naar school in ongeveer 10 neutrale zinnen: Ik deed de deur dicht en pakte mijn fiets uit de schuur tot ik kwam de klas binnen en zag de juf. Nu stel je je voor dat je heel erg boos bent. Herschrijf het verhaaltje en laat zien dat je boos bent: Ik smiet de deur in het slot. Het glas klapte er bijna uit. De schuurdeur wilde natuurlijk weer eens niet open en natuurlijk stond mijn fiets helemaal achteraan. Etc. Overdrijven mag. Beschrijf hetzelfde maar dan met een blij gevoel. Daarin is alles mooi. Laat het zien.

4. Imitatio: schrijf een gedicht

Jaren geleden verscheen in een taalmethode van Toon Tellegen het gedicht BOOSHEID IS EEN STOF. Schrijfdocenten Marie-José Balm en Jos van Hest schreven er een uitgebreide les bij als opstapje naar het schrijven van een *imitatio* (een gedicht dat gedeeltelijk het origineel imiteert en verder ingevuld wordt door de schrijver).

BOOSHEID IS EEN STOF

Boosheid is een stof

Is een stof, is een stof

Boosheid is een stof, is een stof, is een millimeter stof

is een vingerhoedje stof

is een kruimeltje, een krabbeltje, een krekeltje van stof

is een stof, is een stof,

is een krasje, is een stof, is een sprankje, is een stof een kreukelige kronkelige kriebelige stof

is een stof, is een stof.

Boosheid is een stof, is een stof,

is een stofje

en is weg.

Na voorlezen en bespreken van het gedicht, de vergelijking waarbij je ook kunt zeggen: Boosheid is *als* een stof, de alliteratie, de klankherhalingen, het eind, volgt de schrijfpdracht.

'Boosheid is een emotie'. Verzamel met de leerlingen emoties op het bord.

'Een stof is een categorie', waaronder bijvoorbeeld katoen, ijzer, karton etc, vallen. Verzamel categorieën en zet er paar dingen achter die erbij horen, zodat de leerlingen begrijpen wat de bedoeling is. Bijv. Weersgesteldheden: regen, mist, zon, hagel, omweer etc. Andere categorieën kunnen zijn: planten, dieren, meubels, landschappen, familieleden etc. Ieder kiest een emotie en iets uit een categorie. Dat mag overgenomen worden van het bord, maar mag natuurlijk ook nieuw verzonden zijn. Als je de eerste zin hebt, volgt de rest gemakkelijk. Bijvoorbeeld: Heimwee is als mist, Verdriet is als de zee, Verliefdheid is een roos. Kijk steeds naar het origineel. Gedichten kunnen worden uitgetypt, er kan een poster van gemaakt en samen kunnen ze worden tentoongesteld.

Bruno wordt een superheld

Håkon Øvreås tekst Øyvind Torseter illustraties

Querido 2015 • € 14,99 • ISBN 978 90 451 1721 8

Het verhaal begint op de sterfdag van de opa van Bruno. Samen met zijn vriendje Arthur bouwt hij een hut die door drie oudere jongens wordt vernield. 's Nachts als Bruno niet kan slapen, verkleedt hij zich als superheld Bruino en schildert de fiets van een van de pestkoppen bruin. Op de terugweg komt hij opa tegen die op een steen zit en geniet van de mooie zomernacht. Bruino vraagt aan opa: 'Maar... je was toch dood?' 'Jazeker,' zegt opa. 'Hoe kun je dan hier zitten?' 'Kijk naar jezelf,' zegt opa. 'Lig jij niet eigenlijk te slapen?' 'Eh... ja,' zei

Bruino aarzelend. 'Maar het is Bruno die ligt te slapen. Ik ben Bruino.' Opa lachte. Hij knikte. 'Ik snap het,' begon hij. 'In dit geval is het opa die dood is. En dan ben ik Bropa.' Opa blijft bij Bruno, totdat hij het zelf kan.

- Groep 4-5 (NL) / Leerjaar 2-3 (B)
- B / (voor)lezen vanaf 8 jaar
- Trefwoorden: voor jezelf opkomen, vriendschap, dood en afscheid nemen, grootvader
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

BRUNO WORDT EEN SUPERHELD is in 2013 uitgeroepen tot het beste Noorse kinderboek van het jaar en is in het Nederlands vertaald door Edward van de Vendel.

1. Introductie

Neem het boek en toon uw leerlingen de voorkant van het boek. Lees de titel voor. Stel vragen als: Wat is een superheld? Wanneer ben je een superheld? Wat moet je hiervoor doen? Kennen de leerlingen (andere) superhelden? Hoe komt het dat zij een superheld zijn? Willen de leerlingen zelf een superheld zijn? Vertel eens?

Er is een kort filmpje over het boek te vinden via boekenfilmpjes:

<https://www.youtube.com/watch?v=6xpYc4j42fc>.

Vertoon het filmpje via uw digibord.

2. Voorlezen

Na deze introductie leest u het boek in meerdere sessies voor. Het boek is onderverdeeld in 11 hoofdstukken. Het verdient de voorkeur om het boek in een kort tijdsbestek voor te lezen. Tijdens het voorlezen kunt u een aantal vragen stellen om met uw leerlingen te ontdekken of ze het verhaal goed begrijpen.

Bijvoorbeeld op pagina 12 en 13. Hier worden verschillende betekenissen aan het woord praktisch gegeven. Opa is overleden en Bruno moet naar tante Linna omdat zijn vader en moeder terug gaan naar het ziekenhuis om 'praktische' dingen te regelen. Verder op de pagina staat: 'Toen ze uit de stad verhuisden, had mama gezegd dat het 'praktischer' was om op het platteland te wonen.' Lees de pagina tot het einde. Op pagina 13 komt nog een keer het woord 'praktisch' voor. Wat denken de leerlingen wat hier de verschillende betekenissen zijn van het woord 'praktisch'? Op pagina 20 vertelt Arthur dat zijn opa boven op een berg is doodgegaan. Hij viel in een spleet van een gletsjer. Zijn vader zegt dat hij weer tot leven komt als het ijs begint te smelten. Is dat zo?

Wie heeft er gelijk, Bruno of Arthur's papa?
Pagina 26 en 27. De grote jongens maken de hut van Bruno en Arthur kapot. Wat vinden de leerlingen van de actie van Bruno: 'Ik heb zo'n fiets nodig, en jullie naam staat er niet op, dus ik neem er eentje mee.' Best dapper van Bruno, toch? Durven zij dat? Pagina 42. Opa zit op een steen, maar opa is toch dood? Hoe kan het dat Bruino Bropa ziet? Pagina 45. 'Nee,' jokte Bruino. 'Dat heb je nog nooit verteld.' Wat is de reden dat Bruino hier jokt? Papa vraagt vaak aan Bruno hoe het met hem gaat. Op pagina 10, 18, 33, 54, 76 104 en 123. Is er een reden voor dat papa die vraag aan Bruno stelt? Pagina 125. Het klokje van opa loopt terug. Hoezo? Wat zou dat kunnen betekenen?
Het einde van het verhaal is de ultieme verwoording van het spreekwoord: 'wie een kuil graaft....'

3. Methode Chambers

Dit boek leent zich heel goed om met de methode Chambers te werken. Dit is een methode om met leerlingen over boeken te praten. Met als doel tekstbegrip en woordenschatuitbreiding. De methode bestaat uit verschillende soorten vragen: basisvragen, algemene vragen en specifieke vragen.

■ Basisvragen: Wat vond je leuk, mooi of goed aan dit boek? Wat is je opgevallen? Wat vond je niet leuk aan dit boek? Waren er stukken die je vervelend vond? Welke? Wat vond je moeilijk of onduidelijk? Wat vond je vreemd? Was er iets dat je nog nooit in een boek bent tegengekomen? Was er iets dat je verraste? Waren er dingen die niet klopten? Zag je bepaalde patronen of verbanden? (Was er iets dat steeds terugkwam in het verhaal?)
Op elk van de vragen geven de leerlingen kort antwoord, bijvoorbeeld in één woord; ze hoeven niets uit te leggen. Stel elke vraag apart, zodat alle voor de hand liggende (ant)woorden gegeven kunnen worden. Als er lang nagedacht moet worden, is het tijd voor de volgende vraag.

Geef aan dat antwoorden op eerdere vragen altijd nog welkom zijn. Meningeën kunnen verschillen. Wat de een leuk vindt kan de ander vervelend of niet leuk vinden. Inventariseer de antwoorden/trefwoorden per vraag in een lijst via het digibord. Als de (ant)woorden worden vastgelegd kun je er steeds naar verwijzen. Leerlingen zien wat er op de verschillende lijsten staat. Met lijnen worden de woorden, die in de verschillende lijsten staan, met elkaar verbonden. Dat kan aanleiding zijn tot gesprek. Maar in feite bieden alle opmerkingen aanknopingspunten voor een gesprek; ze komen immers allemaal uit de tekst.

(Uit: LEESPRAAT van Aiden Chambers, NBD 2012)

■ Algemene vragen gaan iets verder en hebben te maken met bijvoorbeeld verwachtingen, vergelijkingen met andere verhalen of personages en hoe leerlingen het verhaal beleefd hebben.
■ Specifieke vragen gaan over specifieke kenmerken van het verhaal. Zie voor voorbeelden van deze vragen: <http://www.lezen.nl/sites/default/files/Boekenbende.pdf> (pagina 9).

4. Gezichtsuitdrukkingen

Pagina 55. Volgens Bruno heeft de begrafenisondernemer een gezicht alsof hij huilt en lacht. Hoe ziet dat eruit? Op pagina 103 ontdekt de dominee dat Bruno een bruine vlek op zijn hand heeft. Toon de tekening aan de leerlingen. Wat drukt zijn gezicht uit? Vraag de leerlingen gezichten te tekenen met daarin verschillende gezichtsuitdrukkingen: huil/lach, blij/bang, boos, verdrietig, achterdochtig, anders.

5. Superhelden

Bruino doet als superheld dingen die hij als Bruno niet durft. Kunnen de leerlingen voorbeelden noemen? Wat voor superheld zouden de leerlingen willen zijn? Wat willen zij als superheld aanpakken in de directe omgeving of wereldwijd? Bruino, Swarthur en Blouise noemen zich 'De hoeders van de huttenwet.'

Leerlingen verkleden zich als superheld en verzinnen een superheldennaam net als Bruino, Swarthur en Blouise. Vraag hiervoor aan de leerlingen of ze superheldenkleding van thuis meebrengen. Van oude kleden en lappen worden capes en maskers gemaakt. Zijn de superhelden lid van een genootschap net als Bruino, Swarthur en Blouise? Verzin dan een mooie naam voor het genootschap. Maak tot slot van iedere superheld een foto en een groepsfoto. Hang de foto's in de klas en organiseer voor de ouders een rondleiding langs alle superhelden. Een filmpje is ook leuk. Hierop vertellen alle superhelden wat ze als superhelden willen aanpakken. Plaats dit filmpje op de (besloten) website van de school.

De duik

Sjoerd Kuypers tekst Sanne te Loo illustraties

Lemniscaat 2014 • € 16,95 • ISBN 978 90 451 1721 8

Even oud zijn Roly en Mila, twee bevriende kinderen die allebei op Curaçao wonen. Roly's vader is brugwachter op de Pontjesbrug in Willemstad. Op een dag vertelt zijn vader hem het geheim van de brug: wie bij nieuwe maan onder de brug door zwemt, komt in het verleden terecht. Samen maken ze een aantal tijdreizen. Zo komen ze terecht in 1863, het jaar waarin de slavernij werd afgeschaft. Maar dan gaat de vader van Roly alleen; hij heeft iets ontdekt dat hij móet rechtzetten. Hij keert niet terug, hij zit gevangen in de tijd. Alleen Roly kan hem terughalen maar zijn moeder besluit terug te keren naar Nederland, overtuigd als ze is van haar vooroordelen, dat haar man een nieuwe liefde heeft. Via zijn dagboeken vertelt Roly het geheim aan Mila. Lukt het haar om Roly's vader terug te halen?

- Groep 7-8 (NL) / Leerjaar 5-6 (B)
- B / Vanaf 10 jaar
- Trefwoorden: tijdreizen, geheimen, Curaçao, liefde, slavernij
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Laat de leerlingen het boek zien, lees de titel, de naam van de auteur en de illustrator voor. Kunnen ze bedenken waar het verhaal over gaat? Waar zou het verhaal zich af kunnen spelen? Lees daarna het eerste hoofdstuk *De Pontjesbrug* voor. Vraag twee leerlingen om een presentatie voor te bereiden over Curaçao, twee over Willemstad en twee anderen over de Pontjesbrug. Formuleer met de hele groep, vijf deelvragen, waarop de tweetallen antwoorden gaan zoeken. In het boek komen een aantal woorden uit het Papiaments voor, vraag twee leerlingen om die woorden telkens op te schrijven en de betekenis op te zoeken. De presentaties worden gehouden als het boek is uitgelezen. Het lijstje met woorden in het Papiaments wordt voor alle leerlingen gekopieerd.

2. Voorleessessie 1

Kopieer de inhoudsopgave voor de leerlingen. Daarin is te zien dat de schrijver put uit een hele verzameling genres: sprookje, filmscenario, dagboekfragment, brief, sms-tekst en zelfs een mop. Bespreek na ieder hoofdstuk waaraan de verschillende genres herkend kunnen worden. Weten de leerlingen waar de afkorting ext voor staat in een filmscenario? (exterieur = buiten; tegenover int = interieur = binnen). Lees de hoofdstukken 2 t/m 7 voor. Gebruik de vier scènes (ext/Pontjesbrug/ochtend, filmscenario, Verdwaald in de tijd, filmscenario, ext/bushalte/ochtend, filmscenario, ext/Een straatje bij de zee/middag, filmscenario om voor te dragen. Laat de leerlingen de tekst eerst technisch, daarna met begrip en ten slotte met beleving voorlezen. Lees de *BALLADE VAN DE WITTE SPIN ANANSI* voor. Het lied is ondertekend met Michiel, begrijpen de leerlingen wie deze Michiel is en voor wie de brief bestemd is? Leer de leerlingen het refrein van het lied aan:

*O, jij bent mijn eiland, mijn lief,
ik vaar naar je toe in een brief,
en mijn woorden zijn mijn handen,
ik streel je bergen en je stranden,
vaar naar jou toe, dushi..
Ik vaar naar jou toe in een brief.*

Kunnen ze daarbij de liefde voor het eiland en Mila's betovergrootmoeder laten horen?

3. Voorleessessie 2

Lees de zes hoofdstukken 8 t/m 13 voor. Bespreek vooraf hoe de leerlingen denken over de beslissing van Roly's moeder om naar Nederland terug te keren. Had ze op een andere manier kunnen reageren? Verken samen de verschillende ideeën. Als Roly met het vliegtuig naar Nederland vertrekt, staat er (p.31) 'Roly gaat niet terug, Roly gaat weg.' Wie wil vertellen wat daarmee bedoeld wordt? Een groot deel van deze hoofdstukken bestaat uit dagboekcitaten van Roly. Zijn er leerlingen die ook een dagboek bijhouden? Begrijpen ze waarom je in een dagboek schrijft? Laat ze een stukje uit het dagboek van Mila schrijven. In haar dagboek reageert ze op de dagboekcitaten van Roly.

4. Voorleessessie 3

Lees de zes hoofdstukken 14 t/m 19 voor. In dit deel van het verhaal blijkt uit het dagboek van Mila, dat Michiel Langeree niet alleen de betovergrootvader van Michiel is maar ook de betovergrootvader van Roly. Laat de leerlingen een stamboom maken om zicht te krijgen op de familierelaties. Michiel Langeree is het vertrekpunt van de stamboom.

5. Voorleessessie 4

Lees hoofdstuk 20 t/m 25 voor.
Het hoofdstuk *Dansen op de Pontjesbrug* is een libretto, weten de leerlingen wat dat is?
Mila en de vader van Roly zijn zo blij dat Roly en zijn moeder terugkomen naar Curaçao dat ze wel moeten dansen en zingen.

Deel de groep in tweeën, de ene helft leest de tekst van Mila, de andere de tekst van Roly's vader. Probeer een mooi ritme te laten ontstaan. De leerlingen proberen daarna de tekst in tweetallen te rappen. Laat een aantal raps opvoeren voor de klas.

6. Boekpromotie

Laat de leerlingen een filmscenario schrijven waarin ze kort de inhoud van het boek vertellen. Ze kunnen daarbij gebruik maken van de vorm, die de filmscenario's in het boek hebben. Wat vertel je wel en niet over het verhaal? Hoe maak je andere kinderen nieuwsgierig naar de inhoud? De filmpjes worden opgenomen, samen bekeken op het digibord en besproken op sterke kanten.

Zilveren Griffel

Hoe ik per ongeluk een boek schreef

Annet Huizing tekst

Lemniscaat 2014 • € 14,95 • ISBN 978 90 477 0159 0

Katinka wil schrijfster worden. Ze klopt aan bij haar overbuurvrouw Lidwien, die succesvol schrijfster is en haar hulp aanbiedt. Elke vrijdagmiddag komt Katinka helpen in de tuin, en ondertussen leest Lidwien haar schrijfsels en geeft ze feedback. Dit boek is een mooi verweven geheel van de tekst die Katinka schrijft en de adviezen die Lidwien geeft. Zo schrijft Katinka hoe Dirkje in hun leven komt, en hoe ze door haar komst geconfronteerd wordt met haar eigen gevoelens van gemis aan haar te vroeg gestorven moeder die ze zich niet herinnert. En alle schrijftips van Lidwien krijg je er zomaar bij.

- Groep 8 (NL) / Leerjaar 6 (B)
- B / Vanaf 10 jaar
- Trefwoorden: boeken, schrijven, dood, gezin, liefde
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Boeken: kringgesprek

Breng HOE IK PER ONGELUK EEN BOEK SCHREEF mee naar de klas. Breng ook andere boeken vol schrijftips, boeken over boeken mee. Inspiratie vind je bijvoorbeeld hier: <https://www.pinterest.com/pluizuit/boeken-over-boeken-in-boeken>.

Vraag de leerlingen of ze graag lezen of niet, en waarom. Vraag welk boek het allermooiste boek is dat ze tot nu toe gelezen hebben; een boek dat ze iedereen zouden aanraden om te lezen. Vraag ook waarom ze net dat boek uitkiezen. Wat maakt een boek tot aanrader? Wat gebeurt er als je een mooi boek leest? Dit vraagt Lidwien ook aan Katinka (pagina 13), en ze koppelt er meteen haar eerste schrijftip aan: *'show, don't tell'*. Geef de leerlingen, na het voorlezen van dit fragment, dezelfde opdracht als Katinka: laat ze in dagboekvorm in geuren en kleuren hun voorbije weekend beschrijven.

2. Schrijven: waar beginnen?

Op pagina 18 zegt Katinka dat ze niet weet waar ze moet beginnen. Hier krijgt ze als tip mee om met flashbacks te werken, en het verhaal in scènes in te delen. Geef uw klas de opdracht om een bestaand verhaal, bijvoorbeeld het sprookje van Roodkapje, opnieuw te vertellen maar dan vanuit een andere chronologie of een ander vertelperspectief: laat het verhaal vertellen vanuit de jager, die aankomt bij het huis van grootmoeder. Of vanuit grootmoeder, die in bed ligt te wachten op Roodkapje. Of vanuit de hongerige wolf, die al dagen niks meer gegeten heeft...

3. Schrijven = lezen!

Doorheen het boek krijg je heel wat schrijftips mee. Deze schrijftips werden ook als citaat opgenomen in het bijbehorende schriftje. Eén van de tips is 'afkijken hoe andere schrijvers het doen'. Veel lezen dus. Op pagina 52 krijgt Katinka de opdracht haar eerste herinnering op papier te zetten. Lees en analyseer dit hoofdstuk. Geef de leerlingen dan dezelfde opdracht.

4. Verhalen maken: vertellen en schrijven

Er zijn heel wat boeken, foto's, spelmaterialen die gebruikt kunnen worden om verhalen te bedenken. Inspirerende hulpmiddelen om je leerlingen verhalen te laten maken, zoals: breng een set kletsdobbelstenen of verhalendobbelstenen (*story cubes*) mee naar de klas, of fotokaarten zoals de story starters (*color cards*). Misschien vind je hier nog inspiratie:

- <https://www.pinterest.com/docAtlas/storytelling/>.
- In **ACTIVITEITENBOEK MELKWEI** (zie <http://www.expertisecentrumnederlands.nl/wp-content/uploads/2014/01/bouwsteen-8.pdf>) staan concreet uitgewerkte verhaalschema's die je aan je leerlingen kan meegeven bij een schrijfofdracht. ■
- Ook het **SCHRIJFSELBOEK** van Pierre & Elle Eggels, (Panta Rhei 2008) staat vol uitgewerkt lesmateriaal rond creatief schrijven, net als **HET SCHRIJFPALEIS. MOTIVERENDE SCHRIJFTAKEN VOOR DE LAGERE SCHOOL** van Martine Geerts (red.) (Steunpunt Nederlands als Tweede Taal).

5. Boekenkast

Op pagina 85 helpt Katinka de boekenkast van Lidwien op orde zetten. Ze plaatst de boeken op alfabet en zegt dat Dirkje haar boeken op kleur heeft gesorteerd. Hoe staan de boeken in uw klas gesorteerd? Laat de kinderen een nieuw systeem bedenken. Verwijs ook naar andere systemen, zoals bijvoorbeeld de zomerbibliotheek op YouTube van comp.marius: daar staan de boeken alfabetisch op hoofdpersoonage! Breng ter inspiratie het boek **BUITENGEWONE BIBLIOTHEKEN** van Alex Johnson (Luster, 2015) mee naar de klas en bekijk samen verschillende mooie, indrukwekkende, originele bibliotheken.

6. Tuinieren

In ruil voor de schrijfbegeleiding die Lidwien Katinka biedt komt Katinka helpen in haar tuin. Zo drinken ze elke vrijdagmiddag thee met kruiden uit de tuin. Welke kruiden zouden dit kunnen zijn?

Maak een eigen kruidentuintje in de klas en maak je eigen theemengsel. Hier vind je alvast enkele tips:

- <https://www.nudge.nl/blog/2015/05/01/kruidenthee-uit-eigen-tuin>.
- <http://www.groen.net/article.aspx?id=28999>.
- <http://www.mooiemoestuin.nl/tuinieren-overig/thee-uit-eigen-tuin>.
- <http://www.intratuin.be/ideetjes-weetjes/koken/kruidenplanten-voor-kruidenthee>.

7. Eigen website

HOE IK PER ONGELUK EEN BOEK SCHREEF heeft een eigen website: <https://www.facebook.com/hoekperongelukeenboekschreef?fref=ts;>

De tuin van de walvis

Toon Tellegen tekst Annemarie van Haeringen illustraties

Querido 2015 • € 16,99 • ISBN 978 90 451 1760 7

Als de walvis 's nachts niet kan slapen, droomt hij van een tuin op zijn rug. Een fontein heeft hij natuurlijk al, maar hij zou zo graag bloemen willen, struiken, bomen en een houten bankje waar zijn bezoek op kan gaan zitten. Hij schrijft een brief naar sprinkhaan, die alles verkoopt wat dieren willen kopen. Sprinkhaan laat zijn wens in vervulling gaan, na een dag hard werken is het zover: op de rug van de walvis is een prachtige tuin

aangelegd, groot genoeg om in te kunnen verdwalen. De walvis is blij want nu kan iedereen bij hem op bezoek komen. Maar met de tuin op zijn rug kan hij niet meer opspringen, hard lachen of op zijn rug naar de sterren kijken en dat doet hij juist zo graag...

- Groep 3-4 (NL) / Leerjaar 1-2 (B)
- A / Vanaf 6 jaar
- Trefwoorden: droomwensen, identiteit
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Bekijk het boek voor de eerste keer zonder de titel te noemen en de tekst voor te lezen. Nodig de leerlingen uit om te vertellen wat ze op de illustraties zien en stel vragen om het vertellen te stimuleren. Waar doet de titel DE TUIN VAN DE WALVIS je aan denken? Welke verwachting wekt dat op? Wijs ze op details in de tekeningen zoals de hark, de emmer en de gieter, die tussen de vissen drijven op het schutblad. Vraag de leerlingen waar het verhaal over gaat (personages, gebeurtenissen). Hoe begint het verhaal? Wat gebeurt er dan? Hoe loopt het af? Lees het verhaal daarna voor.

2. Vertel eens

Bespreek het verhaal op de manier van Aidan Chambers: VERTEL EENS (Biblion). Goede of foute antwoorden bestaan niet, het gaat om het delen van

leesbeleving: ideeën, meningen, veronderstellingen, aannames en ervaringen. Vraag wel waarop de leerlingen hun antwoord baseren, kunnen ze aangeven waar dat staat in het boek, hoe ze dat weten?

- Wat vond je grappig aan dit verhaal?
- Wat zijn we allemaal aan de weet gekomen over de walvis?
- Wat vind je van de gasten die bij de walvis op bezoek komen?
- Begrijp je waarom de walvis niet meer kan genieten van zijn tuin?
- Hoe is het voor walvis om niet meer te kunnen doen wat bij hem past?
- Wat vertelt de tekening op het schutblad van het boek?
- Heb jij een droomwens, hoe ziet die eruit?

3. Brief schrijven

Walvis schrijft een brief aan sprinkhaan met zijn bestelling voor de tuin (pagina 9). Lees de brief van Walvis nog eens voor vanaf het digibord. Sprinkhaan schrijft daarna een klein briefje aan de walvis om hem te laten weten dat hij er aan komt.

Vraag de leerlingen om de brief van sprinkhaan te schrijven. Wat zou er in die brief kunnen staan? Laat een aantal leerlingen hun briefje voorlezen.

4. Dramatiseren

'Sprinkhaan heeft een winkel aan de rand van het bos, waarin hij alles verkoopt wat de dieren wilden kopen' (pagina 10). Beer wil een servet kopen voor als hij te vlug taart eet en morst. Tor wil een zwarte tafel waar hij met zijn hoofd op kan liggen als hij ergens verdrietig over wil zijn. Krekel wil een muts die hij omhoog kan gooien al hij ergens om moet juichen. Wat vinden de leerlingen van deze dierenwensen? Kunnen ze zelf andere combinaties bedenken, welk dier komt een boodschap doen in de winkel van Sprinkhaan? Laat een aantal leerlingen uitbeelden wat gezamenlijk bedacht is.

5. Schilderen

Nog meer dieren willen wel een tuin op hun hoofd of hun rug of om zich heen. 'De giraf wilde een tuin met een klein bankje tussen zijn twee steeltjes, met leuning waaraan zijn gasten zich zouden kunnen vasthouden als hij, op hun verzoek, zijn hals heen en weer zwaaide' (pagina 19.) Bespreek welke ideeën de dieren hebben voor hun tuin. Laat de leerlingen meer dieren en hun speciale tuinwensen bedenken. Bekijk de illustraties van Annemarie van Haeringen, hoe heeft ze geschilderd? Veel open witte ruimte, zwarte lijnen, heldere kleurvakken en vlekken. Geef de leerlingen grote vellen schilderpapier, zwarte fineliner en plakkaatverf, ieder schildert een dier met een tuintje.

6. Dialogen lezen

Als sprinkhaan de tuin aanlegt op de rug van de walvis, bespreekt hij al zijn tuinwensen met sprinkhaan. Kopieer deze dialoog voor de leerlingen (vanaf 'Je mag niet meer opspringen, walvis' tot 'Ook een schommel. Ik heb alles' (pagina 25 en 26). Lees de zinnen neutraal voor. Vraag wie die zin mooi kan voorlezen. Let daarbij vooral op fasering, klemtoon en beleving. Laat drie leerlingen de

tweespraak voordragen: één in de rol van walvis, één in de rol van sprinkhaan en één in de rol van verteller.

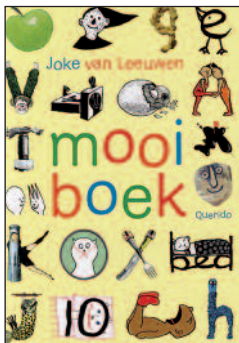
7. Moeilijke woorden

In de dialoog bedenkt de walvis steeds iets nieuws wat hij graag in zijn tuin wil. Dan vraagt de walvis: 'Vind je mij veeleisend?' En de sprinkhaan antwoordt: 'Nee hoor, wel veelzeggend. Maar dat vind ik niet erg.' En de walvis antwoordt peinzend: 'Veelzeggend, dat ben ik wel. Er is ook altijd zoveel om te zeggen.' Begrijpen uw leerlingen wat dat betekent? En begrijpen ze het verschil tussen veeleisend en veelzeggend?

Topboek Mooi boek

Joke van Leeuwen tekst en illustraties

Querido 2015 • € 14,99 • ISBN 978 90 451 1762 1

MOOI BOEK is een bonte verzameling woorden, zinnen, letters, beelden, gedichten en verhalen waarvan kinderen die net leren lezen, die overal letters en woorden zien, met veel plezier van zullen genieten. Maar dit boek is er niet alleen voor wie net de pracht en kracht van de geschreven taal ontdekt: het is een hebbeding voor iedereen die van taal houdt. Het bevat korte verhalen, verschillende alfabetten, gedichten,

briefjes, grappige stripverhalen van Vurkie & Lepeltje en beeldgedichten. Een inspirerend boek!

- Groep 3-6 (NL) / Leerjaar 1-4 (B)
- A / Vanaf 6 jaar
- Trefwoorden: letters, woorden, alfabet, poëzie
- Lessuggesties: Inge Umans

1. Woorden

Lees samen het verhaal MOOI WOORD (pagina 6). Laat daarna de leerlingen per twee eenzelfde soort stripverhaal maken. Geef elk duo andere letters uit de letterdoos, of uitgeknipt uit de krant, bijvoorbeeld volgende lettercombinaties: a-r-m-d (a, ar, dar, darm), a-s-t-k (a, as, tas, kast), b-e-s-t-e (b, eb, bes, best, beest of beste), o-s-t-r-p (o, os, tos, stro, strop), i-k-d-u (i, ik, dik, duik), u-k-r-l (u, uk, ruk, krul). Je kunt ook samen een spelletje lingo spelen.

2. Alfabet: fotograferen

Breng een heleboel ABC-boeken mee naar de klas. Inspiratie vind je bijvoorbeeld op dit pinterestbord: <https://nl.pinterest.com/pluizuit/de-mooiste-abc-boeken>. Stal deze uit in de klas. Bekijk het TOEVALLIG ABC (pagina 26). Verdeel de klas in groepjes. Geef elk groepje een camera. Stuur hen op pad (in school, het dorp, de stad, het bos, het park, ...) om 'toevallige letters' te fotograferen en

maak zo jullie eigen 'toevallige alfabet'. Maak er een mooie poster van en hang deze op in de klas. Bekijk ook A IS EEN APPEL (pagina 62). Je kunt de

kinderen bij hun gefotografeerde letters ook een kort stukje tekst laten schrijven en zo alle foto's en tekstjes bundelen tot een klassen-ABC-boek.

Meer mooie voorbeelden van

alfabetfotografie vind je op deze pinterestborden:

- <https://nl.pinterest.com/explore/alfabet-fotografie-927818921029>.
- <https://nl.pinterest.com/itsjustmejd/alphabetic-photography>.

3. Alfabet: uitbeelden

Bekijk het LENIG ABC (pagina 12). Laat de leerlingen hun namen uitbeelden en fotografeer dit. Deze foto's kunt u tot een klassenvriendenboekje bundelen. Vraag dan aan iedereen om bij elk kind, bij elke naam iets leuks te schrijven over dit kind. Om ze op weg te helpen kun je eventueel een lijst vol positieve eigenschappen voorzien, of deze op stroken schrijven waaruit de kinderen kunnen kiezen.

4. Alfabet: tekenen

Laat de leerlingen bij de eerste letter van hun naam een eigen monstertje te tekenen, en maak zo een nieuw MONSTERTJES-ABC (blz. 71). Nog meer ideeën om het alfabet te tekenen vindt u in de kant- en klare kopieermap LETTERLEVEN van Arjanne Huis-de Rover (Schoolsupport/Abimo): *Griezelletters* (pagina 17), *Keltische letters* (pagina 28), *Letters en mensen* (pagina 38 en *Letters en dieren* (pagina 43). Breng zeker ook het boek VAN A TOT ZET van Wally De Doncker (Davidsfonds/Infodok 2010) mee naar de klas. In dit boek komen alle letters tot leven in beeld, woord en muziek.

5. Alfabet: ICT

Als ICT-oefening kun je een beetje experimenteren met lettertypes. Laat de leerlingen hun naam intikken en omvormen:

- <http://metaatem.net/words>.
- <http://www.apartmenttherapy.com/diy-alphabet-wi-31939> (hier vind je ook nog diverse alfabet spelletjes).
- <http://www.minipret.nl/Alfabet-spelletjes.html>.
- <http://spelletjes.ik.be/zoek/alfabet+spelletjes.html>

6. Kalligram

Doorheen het boek duiken af en toe leuke beeldgedichten/figuurteksten (kalligrammen) op (pagina 24, 47, 58, 67). Maak zelf ook een tekening die uit letters en woorden bestaat. Inspiratie vindt u in de kopieermap LETTERLEVEN (pagina 7).

Superjuffie in de soep

Janneke Schotveld tekst Annet Schaap illustraties

Van Holkema & Warendorf 2015 • € 13,99 • ISBN 978 90 00 32685 3

Hoe vaak juf Josje zich ook voorneemt om niet meer onder schooltijd de klas uit te vliegen, het lukt haar niet: als er een dier in nood is, móét ze wel een hap uit haar krijtje nemen en razendsnel in Superjuffie veranderen. De laatste tijd raken er steeds meer in de problemen door alle troep die in zee ronddrijft. Banjo, een bruinvis, is in een oud vissersnet verstrikt geraakt en dreigt te stikken! Superjuffie komt meteen in actie, maar meester Snor houdt juf Josje beter in de gaten dan ooit. Zal ze deze keer dan echt ontslagen worden? En belangrijker: kan ze eigenlijk wel zo lang onder water blijven?

- Groep 4-6 (NL) / Leerjaar 2-4 (B)
- B / (Voor)lezen vanaf 7 jaar
- Trefwoorden: dieren, superhelden, milieuvervuiling, school
- Lessuggesties: Gretha Straatsma

1. Introductie en voorlezen

SUPERJUFFIE IN DE SOEP is een boek dat gebuikt kan worden bij milieuprojecten in en rond de school. Op YouTube is een kort introductiefilmpje te vinden over de boeken van Superjuffie. Toon dit filmpje via het digibord <https://www.youtube.com/watch?v=KCAGRfZiHfo>.

Er zijn vast leerlingen die een of meerdere delen van deze serie hebben gelezen. Vraag een paar leerlingen te vertellen over de boeken die ze hebben gelezen. Wat vinden ze leuk/niet leuk aan de boeken van Superjuffie? Hebben ze dit deel ook gelezen? Het was een van de nominaties van de Kinderjury 2015. Het boek kreeg een pluim van de Kinderjury 2015.

Na deze introductie wordt het boek voorgelezen. U kunt het boek zelf voorlezen; een variant is om het boek samen met de leerlingen voor te lezen. Bijvoorbeeld om de beurt een bladzijde. Doe dit

voor de klas zodat iedereen het goed kan horen en de illustraties kan zien. Maak het speciaal door het boek op een lessenaar te leggen. Leerlingen die nog niet zo leesvaardig zijn kunnen de regels met een bladwijzer volgen. Probeer het boek in een zo kort mogelijk tijdsbestek uit te lezen.

2. Boektrailer, digitale muurkrant en digitale woordenwolk maken

Verdeel de klas in kleinere groepen en geef ze de opdracht om een boektrailer, digitale muurkrant of een digitale woordenwolk van het boek te maken.

■ Boektrailer. Leerlingen maken een keuze in wat ze in de trailer willen vertellen. Een trailer nodigt uit tot lezen. Voorbeelden van boektrailers zijn te vinden via *Boekenfilmpjes; trailers van kinderboeken* <https://www.youtube.com/user/boekenfilmpjes/featured>. Het eindresultaat wordt getoond aan de klas. Een applicatie die hiervoor gebruikt kan worden is <http://picasion.com>. Met Picasion kunnen eenvoudige animaties gemaakt worden. Na het uploaden van foto's, het geven van maten en snelheid, wordt de animatie onmiddellijk gemaakt en kan als .gif-bestand worden gedownload.

Een andere mogelijkheid is gebruik maken van imovie. Op YouTube zijn verschillende instructiefilmpjes te vinden. Het eindresultaat wordt gepresenteerd via het digibord.

■ Digitale muurkrant. Een digitale muurkrant kan vrij eenvoudig worden gemaakt met de applicatie popplet <https://onderwijsrss.wordpress.com/2011/03/24/popplet-digitale-muurkrant>.

Leerlingen inventariseren eerst het onderwerp waarover ze de muurkrant willen maken. Over het boek zelf of over bijvoorbeeld plastic soep. De muurkrant wordt gepresenteerd via het digibord.

■ Digitale woordenwol. Leerlingen inventariseren kernwoorden uit het boek. Verzamel zoveel mogelijk woorden en plaats deze in de Wordle, <http://www.wordle.net>.

De leerlingen presenteren het eindresultaat aan elkaar. De wordle kan ook worden geprint.

3. Plastic soep

Besteed aandacht aan het onderwerp plastic soep. Wat weten uw leerlingen van dit onderwerp? Hebben ze wel eens van de term gehoord? Het Klokhuis heeft een aantal mooie afleveringen gemaakt over dit onderwerp: plastic soep, plastic en dieren, plastic recyclen en zelf bioplastisch maken. De afleveringen plastic en dieren en plastic soep passen mooi binnen het thema van het boek: <http://www.hetklokhuis.nl/algemeen/Het%20Klokhuis%20over%20plastic/Aflevering%204%3A%20Plastic>.

Op Davindi is ook veel interessant materiaal te vinden, bijvoorbeeld een kort indrukwekkend filmpje over de enorme plastic soep in de oceaan: http://maken.wikiwijs.nl/39677/Plastic_soep_#!page-425433. Nog een website over plastic soep: <http://www.stichtingklean.nl>.

4. Plastic afval verzamelen rond de school

Verzamel met de leerlingen al het zwerfafval rondom de school, met name plastic en maak hiervan in de school een enorme berg. Maak een foto van de berg afval en de leerlingen. Verzin manieren om deze afvalberg te verminderen. Op de link Davindi, zie suggestie 3, vindt u een project om het afval dat we gezamenlijk produceren te verminderen: *Project afval verminderen*.

5. Bioplastisch maken

Zelf plastic maken van aardappel(zetmeel) is leuk en prima voor het milieu. Op de website van Het Klokhuis en op de website van Davindi (zie suggestie 3) zijn filmpjes te vinden hoe je dat doet.

6. Weetjes

■ Andere boeken over Superjuffie: SUPERJUFFIE KOMT IN ACTIE, SUPERJUFFIE OP SAFARI EN SUPERJUFFIE IN DE JUNGLE.

■ Superjuffie heeft een eigen Facebookpagina. <https://www.facebook.com/Superjuffie>.

■ Superjuffie wordt verfilmd. In 2017 komt de film uit.

■ Janneke Schotveld heeft een eigen website met veel informatie: <http://www.jannekeschotveld.nl>.

■ Een interview met Janneke Schotveld vind je op de website: <http://www.jufsanne.com/2015/05/interview-met-janneke-schotveld-win-de-nieuwste-superjuffie>.

Spijkerzwijgen

Simon van der Geest tekst Karst-Janneke Rogaar illustraties

Querido 2015 • € 14,99 • ISBN 978 90 4511681 5

De ouders van Vonkie, een twaalfjarig meisje, hebben tijd nodig om ‘alles op een rijtje’ te zetten. Vonkie gaat logeren op de boerderij van haar opa. Ze vindt het maar saai, tot opa verhalen begint te vertellen over vroeger, toen hij met zes broers op de boerderij woonde. Verhalen over kievitseieren zoeken, boze buurmannen en zijn bloedbroeder Buts. Maar opa vertelt niet alles. Waarom mag ze niet in de buurt komen van de oude vervallen molen? En wat is er toch voorgevallen tussen opa en zijn lievelingsbroer Buts? Samen met haar achterneef Sven probeert Vonkie achter de waarheid te komen. Lukt het haar om de familiegeheimen te ontrafelen en opa en Buts weer met elkaar te verzoenen?

- Groep 7-8 (NL) / Leerjaar 5-6 (B)
- B / Vanaf 10 jaar
- Trefwoorden: geheimen, grootvaders, logeren, scheiding
- Lessuggesties: Cisca van Hemert-Kopmels

1. Introductie

Lees het boek in twee weken voor; dat komt neer op dagelijks 20 minuten voorlezen. Laat het boek aan de leerlingen zien, lees de titel, de schrijver en de illustrator voor. Laat de kinderen benoemen wat er op de omslag staat getekend (een veer, een oog, een vogelei, twee jongens met een vis en een trommeltje met een molen. De voorwerpen verwijzen naar de verhalen van opa Spijker. Laat de leerlingen tijdens het voorlezen opletten waar en wanneer ze die voorwerpen tegenkomen. En dan de titel: SPIJKERZWIJGEN. Waar doet die titel de leerlingen aan denken? Inventariseer de meningen. Blijf tijdens het voorlezen samen met de leerlingen speuren naar aanwijzingen die de titel verklaren. Lees de achterflap voor: worden de leerlingen daar nieuwsgierig van? Vertel eens.

2. Stamboom

Kopieer de stamboom voor in het boek of toon die op het digibord. Gebruik de stamboom om zicht te krijgen op alle personen uit het verhaal. Laat de leerlingen, tijdens het voorlezen, aantekeningen maken over de personages en bepaal aan het einde van het boek wie de hoofdpersonen zijn. Laat de leerlingen een kort stukje schrijven over één van de hoofdpersonages en vraag ze de karaktereigenschappen te beschrijven. Bekijk daarna de stamboom op het schutblad achterin. Kunnen de leerlingen ontdekken waarin die verschilt van de stamboom voor in het boek?

3. Bijnamen

De broers uit het gezin van opa hebben allemaal een bijnaam die verwijst naar een specifieke (karakter)eigenschap. In het hoofdstuk *Logeerkamertje* (pagina 22) stelt opa alle broers voor aan de hand van een familiefoto die in het logeerkamertje hangt. Laat de leerlingen een portret tekenen van één van de broers waarbij ze de bijnamen goed uit laten komen. Bekijk samen de resultaten, kunnen de leerlingen aan de tekening

zien, wie er getekend is? Kunnen de leerlingen een bijnaam voor zichzelf bedenken?

4. Vertel eens

Dit boek leent zich er uitstekend voor om over het verhaal te praten op de manier van Aidan Chambers: VERTEL EENS, met DE LEESOMGEVING samengebracht in LEESPRAAT (Biblion 2012). Leerlingen beantwoorden de vragen vanuit hun eigen referentiekader, er bestaan geen goede of foute antwoorden, het is alleen belangrijk dat de leerlingen hun antwoord kunnen staven met iets wat in de tekst staat ('Waar staat dat?'). Het doel is, leerlingen hun leesbeleving te laten delen:

gevoelens, meningen, ideeën, verwachtingen en ervaringen. Er zijn drie categorieën vragen: eerste reacties, vragen over het verhaal zelf: wie waar, wanneer, wat, vragen over de vorm van het verhaal.

- Er zijn twee vertellers in dit verhaal, hoe vindt je dat?
- Zien de leerlingen patronen in het verhaal?
- Opa zegt: "Soms is zwijgen ook liegen" (pagina 106). Wat bedoelt opa daarmee?
- Wat vind je van het gedrag van opa Spijker en zijn broer Buts, die 50 jaar niet met elkaar hebben gesproken?
- Wat zijn we over Vonkie en opa Sleutel aan de weet gekomen?
- Vind je dat opa Spijker en Vonkie op elkaar lijken?
- Wat vind je van de uitspraak van Sven: 'Ze (opa en Buts) zijn bang om te ontdekken dat ze elkaar al die jaren eigenlijk heel erg hebben gemist' (pagina 228).
- Wat vind je het belangrijkste aan dit boek?
- Welk personage boeit jou het meest?
- Wat vind je van de titel SPIJKERZWIJGEN, past die bij het verhaal?
- Welk verhaal van opa sprak je het meeste aan?

5. Dialogen lezen

Het boek zit vol dialogen, pik er af en toe eentje uit en laat de leerlingen die voorlezen, eerst technisch, dan met begrip en ten slotte met beleving. Kies bijvoorbeeld de dialoog tussen Vonkie en opa Spijker in het hoofdstuk *Waterval* (pagina 116) van het begin tot 'En dan jank ik alles eruit'. Of de dialoog tussen Spijker en Buts in het hoofdstuk *De ontdekking* (pagina 194). Ook op pagina 244 in het hoofdstuk *De ontmoeting* staat een mooie tweespraak tussen de 'oude' Buts en Spijker als ze elkaar na al die jaren weer voor het eerst spreken.

6. Naspelen

Opa vertelt Vonkie het verhaal over het gestorven zusje Mathilde. Op het bankje voor het huis praten ze daar samen over verder, hoofdstuk *Een piepklein begin* (pagina 147) Dit gesprek is erg geschikt om in groepjes van drie na te spelen. Laat het eerst voorlezen, de leerlingen verdelen de rollen van opa, Vonkie en de verteller. Daarna lezen de leerlingen alleen de teksten van opa en Vonkie en ten slotte spelen ze, al improviserend, met aandacht voor mimiek, gebaren, houding en beweging.

7. Rollenspel

Wie wil de rol van Vonkie spelen? De andere leerlingen mogen vragen stellen, eerst over algemene zaken: Waar houdt Vonkie van? Waar woont zij? Hoe ziet haar familie eruit? Daarna over het voorgelezen verhaal: Hoe denkt Vonkie over opa Spijker? Hoe krijgt Vonkie opa Spijker aan het vertellen? Hoe denkt ze over de ruzie tussen opa Spijker en Buts? Hoe lukt het haar om de twee broers te verzoenen? Hoe kijkt Vonkie tegen de mogelijke scheiding van haar ouders aan? De vragen die uw leerlingen stellen leiden tot reflectie over de bijzondere personages. Meer leerlingen kunnen aan de beurt komen, in de rol van Sven, opa Spijker, Buts.

